

Венеты ў складзе насельніцтва вельбарскай культуры (I – V стст. н. э.) прасоваюцца таксама ў Паўночна-Заходняе Прычарнамор'е, дзе верагодна, цераспалосна, пражывалі з готамі, удзельнічаючы ў вайсковых кааліцыйных плямёнаў. Расказ Іардана аб вайне Эрманарыха з венетаў мэтазгодна супаставіць з масавым распаўсюджваннем у другой чвэрці IV ст. н. э. чарняхойскіх помнікаў у лесастэпавай зоне Ўсходняй Украіны, якая ўваходзіла раней у арэал кіеўскай культуры [14]. Археалагі лічаць, што носьбітамі кіеўскай археалагічнай культуры можна лічыць і венетаў [15].

Вядома, што прасоваючыся на паўднёва-усход, готы ўступілі ў «межы антаў» [7]. Да прыходу гунаў сур'ёзныя вайсковыя канфлікты паміж гэтымі плямёнамі, мабыць, адсутнічалі. Анты таксама прызналі ўладу Эрманарыха [9]. Не выключана, што готы кантралявалі асноўныя гандлёвыя магістралі, якімі анты былі звязаныя з іншымі плямёнамі.

Працяглыя шматгадовыя пошукі археалагічнага эквівалента антаў і спрэчкі аб этнічнай прыналежнасці насельніцтва чарняхойскай культуры далі нечаканыя вынікі. Не падатлівыя бяспрэчнай этнічнай інтэрпрэтацыі археалагічныя культуры ўскосна адлюстроўваюць пераходны, мірны характар адносін паміж плямёнамі дапусціма знаходзячыміся ў зоне гэтых культур.

Шчыльнасць, з якой размешчана жыллё ў чарняхойскіх селішчах, гаворыць аб пастаянным павелічэнні колькасці насельніцтва. На ўсёй тэрыторыі, куды пранікалі готы, гэта значыць ва Ўсходняй Румыніі, Заходняй і Ўсходняй Украіне, бок аб бок з імі жылі славяне, сарматы, элінізаваныя скіфы, раманізаваныя грэкі, дакі, готы і венеты. Дадзеная выснова пацвярджае і «Пеццінгерава карта» – копія рымскай дарожнай карты IV ст. н. э., на якой паказана, што тэрыторыя паміж Днястром і Дунаем заселена дакамі, гетамі, венетаў і іншымі плямёнамі. Мяркуючы па пахаваннях, выяўленых у Малдавіі, сарматы зліліся з мясцовым насельніцтвам і да гэтага часу змянілі качавы лад жыцця на аседы, пачаўшы займацца сельскай гаспадаркай. Пасля захопу гэтай тэрыторыі готы ўсталювалі на ёй адзінае кіраванне, ігнаруючы этнічныя адрозненні паміж тымі народамі якія там жылі. Дадзеная акалічнасць магла прывесці да ўніфікацыі культуры на занятай імі тэрыторыі [16, с. 83].

На другім этапе Вялікага перасялення народаў, калі гуны трымалі ва ўладзе ўвесь варварскі свет і калі найбольш мабільныя да гэтага часу германцы пайшлі ў межы Імперыі, не схільныя да пастаянных пераездаў славянскія плямёны былі падхоплены хвалямі перасяленняў. У сувязі са з'яўленнем гунаў у Паўночным Прычарнамор'і паміж готамі і антамі адбыўся канфлікт. Паводле гістарычнага падання яму папярэднічала ўварванне гунаў у межы «дзяржавы Эрманарыха», распад гэтай групы і гібель конунга остготаў. Верагодна сярод готаў Эрманарыха не было дастатковага адзіства, як яго не было і сярод нашчадкаў конунга. Адно з іх адваля частку готаў да Днястра і размясціліся непадальск ад готаў Атанарыха, не жадаючы злівацца з апошнімі. Некаторая частка готаў апынулася пад уладай гунаў [17, с. 134]. Стэпавая зона Паўночнага Прычарнамор'я да канца IV ст. н. э. ператварылася ў канфліктагенны рэгіён. Першапачаткова анты адбілі нападзенне готаў, але ў наступным конунг готаў Вінгарый распуці правадыра антаў Божа з сямюдзесяці старэйшымі. Нашэсце гунаў прымусіла частку славянскага насельніцтва пакінуць свае землі і шукаць выратавання на новых месцах. Гэтае нашэсце паклала пачатак тым пераходам славян, якія з асабай сілай разгарнуліся ў V ст. н. э. і прывялі да супрацьстаяння з Візантыйскай імперыяй і асаваенню Балканскага паўвострава ў VI – VII стст. н. э. [7].

У гэты час славяне і стэпавыя качэўнікі, пераважна цюркі, былі «асуджаныя» на суседства і ўзаемадзеянне самім ходам гісторыі. Агульным для іх усавабленнем сусветнай цывілізацыі і аб'ектам жадання была Рымская імперыя і яе спадчынніца Візантыя.

Складальнікі «Збору найстарэйшых пісьмовых вестак аб славянах» адзначаюць, што ў Пракопія Кесарыйскага ўпамінанне «гунаў, склавінаў і антаў», знаходзячыся на Істры – Дунаі, уяўляе сабой «стэрэатыпную формулу»: пад гунамі ў Пракопія разумюцца розныя народы, распаўшагася гунскага племянага саюза; склавіны і анты – дзве групы праславян VI – пачатку VII стст. н. э. Гістарыяграфічная і гістарычная ўстойлівасць гэтага аб'яднання засведчана і невізантыйскай – франксай – крыніцай VII ст. н. э.: у «Франксай касмаграфіі» гаворыцца аб склавах, хунах і віндах (венетах, венедах), засяляючых Дунай [18, с. 235]. Варта адзначыць тое, што этнікон гуны (хуны) у франксай крыніцы VII ст. н. э. адсоўся ўжо, магчыма, да авараў, але, можа быць, адлюстроўваў і раннюю, да аварскай гістарычную сітуацыю. Так або інакш грэчаскія і лацінскія крыніцы апісваюць сітуацыю «завонку», і «адзіства» славян і «гунаў» можа быць звязана з агульным адносінамі да авараў, як да адзінай масы народаў, знаходзячыся на мяжы імперыі. Складаная і супярэчлівая адносіны з Візантыяй, выкарыстоўваўшай саюз з аднымі варварамі супраць іншых, заключаючай з імі дагаворы і выплачваючай жаданую даніну, «дзавалючай» сяліцца ў былых рымскіх правінцыях, спадарожнічалі і складанню першых «варварскіх» дзяржаў, і завяршальнай стадыі цюркскага і славянскага этнагенезу. У храналагічных (VI – X стст. н. э.) і тэрытарыяльных (Цэнтральная Еўропа – Сярэдняе Падняпроўе) межах археалогія дае шматлікія прыклады этнакультурнага сінтэзу славянскіх і качэўнічкіх традыцый [18, с. 239–240].

Паводле сучасных дадзеных, каля VI ст. н. э. славяне, выхадцы з Цэнтральнай Еўропы, з'яўляюцца на паўднёвым узбярэжжы Балтыкі: у нізоўях Одэра, у Памераніі і да захаду ад яе.

на супраць вострава Руген. На гэтым востраве ў горадзе Аркона размяшчаўся драўляны храм, дзе ў свяцілішчы стаяў чатырохгаловы ідал Свентавіта [3, с. 95–96].

У апошні час з'явілася меркаванне, што венеты – самастойная лінія ў развіцці чалавечай гісторыі [3, с. 123]. Дадзенае сцвярджанне надзвычай важна, бо з яго выцякае выснова аб тым, што продкі славян не былі «індаеўрапейцамі», «еўрапейцамі» або «арыйцамі».

Узаемадзеянне этнасаў, якія сфарміраваліся ў сярэднявечную эпоху, не зводзілася да аднакараваных працэсаў панавання і падначалення, канфлікту і асіміляцыі: спектр гэтага ўзаемадзеяння быў шыры, і найбольш каштоўным гістарычным урокам можна лічыць узаемны абмен дасягненнямі розных культур.

Літаратура і крыніцы:

1. Леманс Ферлаг Ю.Ф. Нордическая идея [Электронный ресурс] / Ю.Ф. Леманс Ферлаг. – Мюнхен-Берлин, 1927. – Режим доступа: <http://www.velesova-sloboda.org/antrop/hans-guenther-01.html>. – Дата доступа: 2.10.2007.
2. Кандыба, В., Золин, П. История и идеология русского народа: в 2 т. / В. Кандыба, П. Золин. – Санкт-Петербург: Лань, 1997. – Т. 1. – 512 с.
3. Тулаев, П.В. Венеты: предки славян / П.В. Тулаев. – Москва: Белые альвы, 2000. – 192 с.
4. Бор, М., Шавли, И., Томажич, И. Венеты: Наши давние предки [Электронный ресурс] / М. Бор, И. Шавли, И. Томажич. – Москва, 2003. – Режим доступа: <http://svetovid.narod.ru/TXT3H/venety1/h01.htm>. – Дата доступа: 10.09.2007.
5. Буданова, В.П. Варварский мир эпохи Великого переселения народов / В.П. Буданова. – Москва: Наука, 2000. – 544 с.
6. Тацит Публий Корнелий. Сочинения: в 2 т. [Электронный ресурс] / Тацит Публий Корнелий. – Ленинград, 1969. – Т. 1. – Режим доступа: http://adfontes.boom.ru/antique_slav/tacit.htm. – Дата доступа: 07.09.2006.
7. Буданова, В.П. Великое переселение народов [Электронный ресурс] / В.П. Буданова. – Москва, 2000. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Budan06.php. – Дата доступа: 01.01.2007.
8. Мартынов, А.И. Археология / А.И. Мартынов. – Москва: Высшая школа, 2005. – 447 с.
9. Иордан. О происхождении и деяниях гетов. («Getica») [Электронный ресурс] / Иордан. – Москва, 1960. – Режим доступа: http://3w.fictionbook.ru/author/iordan/getika/iordan_getika.html. – Дата доступа: 11.10.2006.
10. Хрестоматия по истории южных и западных славян: в 3 т. / редкол.: М.М. Фрейденберг (гл. ред.) [и др.]. – Минск: изд-во «Университетское», 1987–1991. – Т. 1: Эпоха феодализма / М.М. Фрейденберг [и др.]. – 1987. – 272 с.
11. Прокопий Кесарийский. Война с готами. О Постройках [Электронный ресурс] / Прокопий Кесарийский. – Москва, 1996. – Режим доступа: http://www.fictionbook.ru/author/kesariyskiyi_prokopiyyi/voyna_s_gotami_o_postroykah/kesariyskiyi_voyna_s_gotami_o_postroykah.html. – Дата доступа: 6.11.2006.
12. Седов В.В. Этногенез ранних славян / В.В. Седов // Вестник Российской Академии Наук. – 2003. – № 7. – С. 594–605.
13. Рыбаков, Б.А. Язычество древней Руси [Электронный ресурс] / Б.А. Рыбаков. – Москва, 1987. – Режим доступа: <http://www.w3.org/TR/REC-html40>. – Дата доступа: 29.09.2006.
14. Магомедов, Б.В. Этнические компоненты черняховской культуры. / Б.В. Магомедов // Проект Дружина [Электронный ресурс]. – 2005. – Режим доступа: <http://www.rustrana.ru>. – Дата доступа: 3.01.2006.
15. Рассадин, С.Е. Между Альпами и Океаном: венеты – «другие германцы»? / С.Е. Рассадин // Восточноевропейский археологический журнал [Электронный ресурс]. – 2002. – № 5. – Режим доступа: <http://archaeology.kiev.ua/journal/050902/rassadin.htm>. – Дата доступа: 5.02.2007.
16. Гимбутас, М. Славяне. Сыны Перуна / М. Гимбутас. – Москва: Центрполиграф, 2007. – 216 с.
17. Вольфрам, Х. Готы. От истоков до середины VI века / Х. Вольфрам. – Санкт-Петербург: Ювента, 2003. – 656 с.
18. Петрухин, В.Я., Раевский, Д.С. Очерки истории народов России в древности и раннем средневековье / В.Я. Петрухин, Д.С. Раевский. – Москва: Знак, 2004. – 416 с.

«GETICA» ИОРДАНА О ГЕРМАНСКИХ ПЛЕМЕНАХ И ПЕРВОНАЧАЛЬНОЙ ТЕРРИТОРИИ ИХ РАССЕЛЕНИЯ

Д.В. Казакевич

Древнегерманские племена периода поздней античности и раннего средневековья представляли собой активную историческую силу в Центральной и Восточной Европе. Именно германские племена сыграли важную, если не решающую роль во втором миграционном процессе